

VEZMI ŽLUTOU TUŽKU, NAMALUJ MI HRUŠKU...

*A pod hrušku talíř. Sláva, ty jsi malíř!
Kreslení a malování je pro někoho
oblíbená činnost, které se věnuje
s radostí, pro jiného ale trochu strašák,
protože se bojí negativního hodnocení
nebo si prostě nevěří. S výtvarnou
pedagožkou Markétou Píčovou jsem
si povídala nejen o tom.*

Proč si lidé kreslí, malují...

Lidé, kteří vlastně ani nemají v úmyslu si kreslit, si velmi často čmárají na okrajích zápisů z porad nebo si zdobí stránky v diáři. Tohle se děje samovolně, člověka uklidňuje opakování stejného motivu, těší se z toho, jak ornament narůstá. Tyhle drobné malůvky sdílejí osud poznámek, které doprovázejí, a obvykle končí v koši. U některých žáků a studentů je učivo v jejich sešitech mezi takovými malůvkami těžko k nalezení a ne vždycky učitel takový zápis ocení.

Kreslí si už velmi malé děti, často na materiály, které k tomu rozhodně nejsou určené, jako jídlo. Jak jejich tvorbu usměrnit a zároveň podpořit?

Ano, malé děti jsou fascinovány tím, že tužka vytváří stopu. První dětské práce psychologové označují odborným termínem čáranice a tento projev je součástí zdravého vývoje dítěte. Podobně, jako když si miminko v určitém věku cucá prsty u nohou. Rodiče by měli i tyto první kresby podepsat, opatřit datem a uložit do archivu budoucího výtvarníka, chirurga nebo kuchaře.

Kreslit se dá vodou na rozpálený chodník, kečupem na talíř se špagetami nebo zapatlanou ručičkou na zeď. Je na rodičích nebo jiných pečujících osobách, aby jednoznačně stanovili, co se smí a co se nesmí. Pro dítě totiž není samozřejmostí rozlišit, proč je za dlaň otisknutou prstovými barvami na papír pochváleno, dlaň otisknutá do jinovatky je v pořádku, ale otisk ruky s čokoládovou pomazánkou na zdi vyvolá bouři.

Vývoj dětské kresby má své zákonitosti, od zdánlivého čarání postupuje k hlavonožcům... Můžeme tento vývoj nějak urychlit?

Dětská kresba je ukazatelem psychického vývoje dítěte, Jiráskův kresebný test je součástí testů školní zralosti. V současné době je ke koupi velká škála výtvarných materiálů pro děti. Nabídněte dětem měkké voskovky nebo pastelky, prstové barvy, fixy – vyberte co nejširší rukojeti, vynikající je tzv. trojhranný program, který vede děti ke správnému držení tužky. Skvělé a finančně nenáročné jsou potravinářské barvy s kombinací se škrobem nebo moukou. Návodů na vytvoření hmoty pro tvoření najdete na internetu nebo v metodikách z nakladatelství Portál. Jako ve všem je ale nejzásadnější příklad rodičů. Všechny děti výtvarníků se samozřejmě kreslí a malují, stejně jako děti zpěváků mají blízko k hudbě.

Jsou lidé, kteří snadno přenášejí na papír viděné předměty, postavy nebo představy. Důležitější se mi ale jeví nadšení a uspokojení, které člověku malování nebo tvorba obecně přináší. Děti kreslí s větším nebo menším záplem, jestli je nějaký výsledek práce „krásný“, je velmi subjektivní kategorií.

Výtvarné činnosti jsou velmi obvyklou a oblíbenou činností v mateřské škole. Jak je dětem nabízet, motivovat je?

Ve školce většina dětí ráda kreslí a vytváří. Někdy je pro ně motivací hotový výrobek, který paní učitelka dětem na úvod práce ukáže, jindy mají potřebu zachytit a znovu si prožít nějakou situaci, výlet do zoo nebo do divadla, chumelenici, setkání s velkým psem. Některé materiály motivují jen samy sebou – barevné písky, chenilky, hlína, sněh...

Co mohou výtvarné činnosti ve školce obnášet? Jde pouze o kreslení a malování?

Kreslení je pro učitele nejsnadnější technikou, ale děti si procvičují jemnou motoriku při stříhání, lepení, skládání z korálků či kuliček papíru. Škála tvořivých činností je nekonečná a stále přibývají nové materiály.

V některých mateřských školách se můžeme setkat s používáním šablon. Je to žádoucí? Případně jak se šablonami pracovat, aby nešlo o pouhé kopírování?

Já jsem při práci s malými dětmi používala šablony při dokončení práce. Dítě si například užije volného tvoření, když cáká vodovými barvami a zobrazuje dešť. Pomocí šablony pak samo nebo s pomocí učitele vystřihne a nalepí barevný deštník a na závěr fixem dokreslí postavu pod deštníkem. V takové práci je velký podíl dětské tvořivosti a pro dospělého diváka je ten deštník vysvětlujícím prvkem. Hned vidí, za co má dítě pochválit, co je zobrazeno. A že si každá práce žádá

pochvalu a zájem rodiče, je jasné. To je ostatně velkou motivací k dalším výrobkům.

Podobným, z mého pohledu zvláštním zvykem je obkreslování vzoru, což vede k tomu, že výsledkem jsou téměř identické obrázky. Co s tím?

Omalovánky mají v Česku velkou tradici, v poslední době se roztrhl pytel s relaxačními omalovánkami pro dospělé. I přesná práce má svoje místo a může tvůrci přinést pocit pohody a uspokojení. Pokud je cílem nácvik přesnosti a trpělivosti nebo třeba barevný diktát, mají i omalovánky své místo ve školce.

A třetí, už poslední nešvar. Před mnoha lety jsem zažila učitelku, která dětem doslova diktovala detaily obrázku: oko má mít pět řas, nakresli kulíky... Toho bychom se také měli vyvarovat?

Pokud je cílem upevnění matematických představ – pojmy první, poslední, nahoře, dole, tři oči, pět rukou, zelený kruh, velký modrý čtverec –, pak takový úkol do mateřské školky rozhodně patří. V jiné situaci by pak děti měly mít zadání volnější a dostat možnost svobodného vyjádření – třeba jen čtvrtkou natřenou temnými barvami. U takových prací je dobré poznamenat na volné místo nebo zadní stranu kromě jména a věku dítěte také jeho komentář. Třeba: „Bylo tam hodně lidí a já jsem se bál.“

Spontánně vytvořené a pečlivě označené práce mají největší hodnotu a patří do archivu dětských kreseb.

Jaké techniky jsou pro předškoláky vhodné?

Malé děti se nedokážou soustředit dlouhou dobu. Proto je pro ně nevhodnější na jedné práci vystřídat technik několik – od malby přes stříhání a lepení k modelování a prostorové tvorbě z objektů, druhotných materiálů. Správný rodič malého dítěte nevyhodí žádnou krabičku ani krabici dřívě, než se z ní stane loď, dům nebo třeba slon. Nejskvělejší je bedna od pačky, spolu s dětmi ji můžete přetvořit v zámek nebo vesmírnou raketu, podle toho, co u vás doma právě „frčí“.

Je pravda, že malé děti musejí kreslit na velké formáty?

Velké formáty jsou skvělé v každém věku. Pro malé děti jsou vynikající grafomotorická cvičení na tabuli nebo balící papír. Já jsem je s malými dětmi zařazovala na úvod každé lekce. Stejně tak školní děti nikdy neodmítnou možnost kreslit na tabuli a graffiti jsou jasným důkazem toho, že velké formáty lákají v každém věku. Tady bychom mohli otevřít celé velké téma, které odbíhá od předškoláků. Řekněme si jen, že existují legální plochy, kde jsou malované i sprejované obrazy přínosem.

Obrázek z MŠ Mozaika, Hodonín

Většina malých dětí kreslí s nadšením, nebojí se a jsou hrdé na to, co vytvořily. Jak to, že se časem jejich nadšení vytrácí? Proč se školáci kreslení bojí, o mnoha dospělých nemluvě?

Je to zase normální součástí vývoje. Děti prochází kolem desátého, dvanáctého roku tzv. krizí výtvarného projevu, kdy přestávají být spokojené se svými výtvoři, mají pocit, že se jejich práce málo podobají skutečnosti. Není to krize v pravém slova smyslu, jak říká doc. Šamšula, kukla také není krize housenky, jen vývojová fáze motýla. Přes tohle období se děti snaže přenesou, pokud je učitel seznámí s grafickými technikami, abstraktním uměním, zařadí do zadání úkolu fotografii, animovaný film, prostorovou tvorbu.

Mgr. Markéta Píchová vystudovala PedF UK, obor učitelství výtvarné výchovy a pedagogiky pro 2. stupeň a SŠ. Vede malbu pro dospělé v DDM Spirála a učí výtvarnou výchovu na Pražském humanitním gymnáziu. A také maluje.

Jak je to s talentem pro kreslení a malování?

Jsou lidé, kteří snadno přenášejí na papír viděné předměty, postavy nebo představy. Důležitější se mi ale jeví nadšení a uspokojení, které člověku malování nebo tvorba obecně přináší. Děti kreslí s větším nebo menším záplem, jestli je nějaký výsledek práce „krásný“, je velmi subjektivní kategorie. Rozlišujeme práce přesné a pečlivě vybarvené a na druhé straně práce, které mají výraz, které mluví z duše autora. Ať už autora malého, nebo profesionálního výtvarníka.

Co byste řekla dospělému člověku, který má chuť začít kreslit, ale bojí se, že mu to nepůjde, že se ztrapní?

Nikdy jsem nezažila výtvarný kurz, kde by každý frekventant neměl maximální podporu lektora i všech spolužáků. Součástí kurzu je vždy závěrečná reflexe a hodnocení, kde lektor na každé práci najde pěkný detail, ocení kompozici nebo barevnost.

Podle čeho si vybrat výtvarný kurz?

Především je třeba se přizpůsobit svým časovým a finančním možnostem. Soukromé výtvarné školy vyjdou vstříc časově, bývají dražší a v kurzu bývá méně studentů. Vynikající jsou kurzy pořádané galeriemi, hledejte pod heslem edukační nebo lektorské oddělení. Často mívají otevřený kurz pro dospělé Základní umělecké školy, které v Česku mají velkou tradici. Školné pro dospělé je ale výrazně dražší než pro děti. Cenově nejzajímavější jsou domy dětí a mládeže nebo rodinná centra. Rozhlédněte se po svém okolí. Téměř každý kurz má první lekci zkušební, kde se podíváte, zda vám prostředí, lektor a spolužáci budou vyhovovat. Protože malování a tvoření má přinášet hlavně radost, relaxaci a potěšení z práce. ■

Mgr. Marie Těthalová